

ISSN 2082-8675

nr 23 (01/2021)

KWARTAL

MAGAZYN SKIN SPATIUM

Kamil Ziółkowski

Rola i aktywność gminy w zakresie ochrony środowiska a perspektywa jej mieszkańców

Przykład gminy miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego

Słowa kluczowe: Tomaszów Mazowiecki, partycypacja społeczna, ochrona środowiska, budżet obywatelski, zadania gminy

Wprowadzenie

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku wprowadza pojęcie decentralizacji władzy państwowej, tym samym czyniąc gminę podstawową jednostką samorządu terytorialnego w Polsce. Gmina posiada obowiązek wykonywania zadań, które są niezastrzeżone dla pozostałych jednostek samorządu. Jednym z nich jest szeroko rozumiana ochrona środowiska.

Ochrona środowiska to temat z pozoru prosty, lecz w praktyce wymaga uczestnictwa wielu aktorów, którzy wykorzystując dostępne narzędzia są w stanie realizować to zadanie w sposób efektywny. Rola władz nie powinna ograniczać się jedynie do tworzenia programów, planów i strategii czy realizowania inwestycji, ale również powinna rozciągać się na analizę potrzeb mieszkańców oraz współpracę z nimi poprzez sprawdzone narzędzia, np.: konsultacje, budżet obywatelski, a także na stosowanie nowych rozwiązań w postaci ekoinnowacji.

Realizacja zadań przez gminę ma na celu zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców, dlatego zdecydowanie można stwierdzić, że obywatele danej jednostki terytorialnej są jej najważniejszym elementem. Partycypacja społeczna to obecnie fundament funkcjonowania gminy, który pozwala zidentyfikować potrzeby, potencjalne bariery oraz ukierunkować dalszy rozwój gminy. Rola władzy powinna przybierać charakter inicjatora, który poszukuje dialogu z mieszkańcami, jest otwarty na współpracę. Jak wygląda to w praktyce w zakresie działań na rzecz ochrony środowiska? Przedstawię ten problem na przykładzie gminy miejskiej Tomaszów Mazowiecki.

Tomaszów Mazowiecki: Od osady przemysłowej do miasta inteligentnego

Za początek powstania Tomaszowa Mazowieckiego przyjmuje się rok 1788, wówczas została założona osada hutnicza nad rzeką Wolbórką, która trudniła się wydobywaniem i przetwórstwem złóż rud żelaza. Początek XIX wieku oznaczał dla małej osady rozwój przemysłu włókienniczego, do której zaczęli przybywać rzemieślnicy i tkacze. Skutkiem szybkiego rozwoju osady było nadanie jej w 1830 roku praw miejskich. Z biegiem lat zaczęto sprowadzać maszyny przędzalniane i tworzyć manufaktury ze zmechanizowaną linią produkcji. Miasto stało się ważnym ośrodkiem przemysłowym w ówczesnym Królestwie Polskim oraz konkurencją dla nieopodal położonej Łodzi. Na przełomie XIX i XX wieku nastąpił rozwój miasta: wybudowano nowe kamienice, utwardzono ulice, pojawiło się również oświetlenie przyuliczne oraz parki i zieleń miejska.

Okres I i II Wojny Światowej ograniczył rozwój miasta, fabryki zostały okradzione z cennego sprzętu oraz maszyn przędzalnianych. Jednakże do miasta zostały przyłączone okalające je wsie i osady, które obecnie są dzielnicami Tomaszowa. Następnie okres Polski Rzeczypospolitej Ludowej dla miasta oznaczał dalszy rozwój – powstał pierwszy plan zagospodarowania przestrzennego oraz skupiono się na budowie blokowisk i infrastruktury. Na terenie miasta funkcjonowały trzy główne ośrodki przemysłowe: Zakłady Włókien Chemicznych „Wistom”, Tomaszowska Fabryka Filców Technicznych i Fabryka Dywanów „Weltom”, które znacząco przyczyniły się do zanieczyszczenia środowiska na obszarze miasta poprzez emisję szkodliwych substancji (Liszewski, 1980). Obecnie Tomaszów Mazowiecki rozwija się pod kątem usług, turystyki, przemysłu chemicznego, spożywczego i logistycznego.

Miasto Tomaszów Mazowiecki otrzymało dotację w ramach konkursu „Human Smart Cities – inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców.” Pozwoli ona na opracowanie zintegrowanego systemu zarządzania infrastrukturą miejską, wspomoże komunikację z mieszkańcami oraz realizację zadań z zakresu bezpieczeństwa, ochrony zdrowia i środowiska. Wdrożenie koncepcji miasta

inteligentnego ma na celu poprawić jakość życia mieszkańców, realizować ich zbiorowe potrzeby przy wykorzystaniu nowoczesnej technologii. Wiosną 2019 roku rozpoczęto prace związane z odwiertem geotermalnym, który w przyszłości może zostać wykorzystany jako alternatywne źródło energii oraz znaleźć zastosowanie w branży rekreacyjnej, np. w basenach termalnych.

Misja: Poprawić jakość środowiska w mieście

Głównym problemem środowiskowym Tomaszowa Mazowieckiego jest zanieczyszczenie powietrza spowodowane niską emisją z gospodarstw domowych, transportu oraz wieloletnią emisją z zakładów chemicznych. Władze gminy podjęły działania by zapobiec dalszemu zanieczyszczeniu: zakupiono autobusy hybrydowe, wprowadzono darmową komunikację miejską dla mieszkańców miasta, zainwestowano w monitoring jakości powietrza, a także rozpoczęto rewitalizowanie przestrzeni publicznych w gminie.

Fotografia 1. Zrewitalizowany plac Kościuszki w Tomaszowie Mazowieckim

Źródło: archiwum własne autora

Działaniom rewitalizacyjnym do tej pory zostały poddane: plac Kościuszki w centralnej części miasta (Fot. 1), park Bulwary nad rzeką Wolbórką oraz Przystań Miejska nad rzeką Pilicą. Przestrzenie te stały się uporządkowane i przyjazne dla mieszkańców, zadbano również o zielen miejską. Ważnym działaniem jest również wspomniana wcześniej chęć wykorzystania odnawialnych źródeł energii w postaci wód geotermalnych.

Ponadto, mieszkańcy mają do dyspozycji fundusze w ramach budżetu obywatelskiego, które są przeznaczone na modernizację lub remonty ulic oraz na projekty

aktywizujące mieszkańców. Niestety, w głosowaniu na projekty, zgłoszone w budżecie obywatelskim na 2020 rok, wzięło udział zaledwie 12% mieszkańców. Projekty zostały podzielone na dwie kategorie – infrastrukturalne i społeczne. Zwyciężyły odpowiednio – „Centrum sportowo-rekreacyjne Aktywna Dwunastka – rozbudowa zaplecza sportowego wokół boisk” oraz „Młodzi ratownicy” – projekt edukacyjny dotyczący pierwszej pomocy (Naszemiasto.pl, 2019). Władze gminy zapowiedziały, że w przyszłości budżet obywatelski może zostać zastąpiony Zielonym Budżetem Obywatelskim skierowanym na działania ekologiczne, w którym znajdowałyby się m.in. dotacje na wymianę starych pieców.

Ochrona środowiska oczami mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego

W Tomaszowie Mazowieckim przeprowadza się wiele działań na rzecz ochrony środowiska. W tym miejscu nasuwa się pytanie: jak postrzegają to mieszkańcy? Odpowiedź na to pytanie uzyskano dzięki badaniu ankietowemu wśród mieszkańców tej gminy (Ziółkowski, 2020).

Na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety można stwierdzić, że działania na rzecz ochrony środowiska są niewystarczająco promowane: zdecydowana większość respondentów nie słyszała w ciągu ostatniego roku o kampaniach na rzecz ochrony środowiska. Ankietowani wskazali natomiast zanieczyszczenie powietrza jako główne zagrożenie dla środowiska Tomaszowa, natomiast emisję zanieczyszczeń z gospodarstw domowych jako główne źródło zanieczyszczeń.

Działania władz miasta zostały ocenione jako przeciętne. Wynikać to może ze słabej promocji lub niewłaściwego zidentyfikowania przez władze potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony środowiska. Pozostałe instytucje działające na terenie miasta takie jak przedsiębiorstwa, spółdzielnie mieszkaniowe czy Kościół również nie zostały ocenione pozytywnie. Kluczowym działaniem jest współpraca wszystkich podmiotów na rzecz wspólnego dobra – czystego i przyjaznego środowiska w Tomaszowie Mazowieckim.

Podsumowanie

Tomaszów Mazowiecki posiada duży potencjał rozwojowy środowiska, ale wszelkiego rodzaju działania powinny być bardziej nastawione na mieszkańca. Współpraca jest współcześnie fundamentem dobrego funkcjonowania każdej jednostki samorządu terytorialnego. Utworzenie sieci wzajemnych relacji i powiązań między wszystkimi aktorami gminy umożliwi efektywne wykonywanie zadań. Wspólny cel, jakim jest rozwój i ochrona środowiska w gminie, powinien połączyć wszystkich interesariuszy do wspólnego działania.

Bibliografia

1. Naszemiasto.pl (2019.07.15). Tomaszowski Budżet Obywatelski 2020. Znamy już wyniki głosowania [LISTA, WYNIKI]. Dostęp dnia 2020.05.27 ze źródła: <https://tomaszowmazowiecki.naszemiasto.pl/tomaszowski-budzet-obywatelski-2020-znamy-juz-wyniki/ar/c1-5207225>.
2. Liszewski, S. (1980). Stan gospodarki Tomaszowa Mazowieckiego. [w:] Bądzior, W. & Wachowska, B. (red.), Tomaszów Mazowiecki: Dzieje miasta. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 483–508.
3. Ziółkowski, K. (2020). Rola i aktywność gminy w zakresie ochrony środowiska, a perspektywa jej mieszkańców. Przykład gminy miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego. Niepublikowana praca magisterska. Łódź: Uniwersytet Łódzki.